

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248711

รายงานการวิจัยเรื่อง

รูปแบบการบริหาร ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียน

รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์
ดร.กันยารัตน์ เควียเช่น

กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2554

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

๒๐๒๕๔๘๔๔

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248711

รายงานการวิจัยเรื่อง

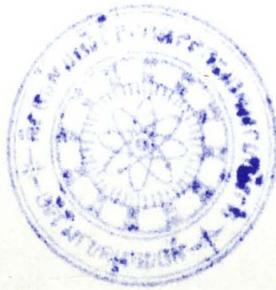
รูปแบบการบริหาร ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียน

รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ ศราวนะวาศ์
ดร.กันยารัตน์ เควียเช่น

กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2554

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

คำนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดความหมายของการศึกษาไว้ในมาตรา 4 ว่า การศึกษา หมายถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สำหรับแนวทางการจัดการศึกษาได้กำหนดความเชื่อพื้นฐานคือ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ เกณฑ์ประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขององค์กรต่างๆ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และและสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ต่างกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้มีความสำคัญกับคุณภาพบัณฑิตที่ต้องเป็นผู้ใฝ่รู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน รวมไปถึงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตดังกล่าวแล้วในทุกมิติ ทั้งด้านหลักสูตร อาจารย์ การจัดการเรียนการสอน ระบบสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยี รวมไปถึงการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนต่างๆ เป็นต้น

เนื่องจากห้องสมุดมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ห้องสมุดจึงจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปให้สามารถเชื่อมโยงบทบาทของตนเข้าสู่กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาเช่นเดียวกัน ผู้ใช้บริการห้องสมุดจะต้องเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยนัยเดียวกันกับ “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” การบริหารจัดการและการบริการของห้องสมุดต้องสามารถตอบสนองความต้องการในการแสวงหาข้อมูลจากหลายๆแหล่งและความต้องการใช้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนในสาขาวิชานั้นๆ การวิจัยเรื่องนี้จะจึงได้เสนอรูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยพัฒนาขึ้นจากกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งที่เป็นผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ และผู้ใช้บริการ มีการใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และมีการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลจากการวิจัยนำไปสู่ข้อเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบาย การนำไปสู่การปฏิบัติ และการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการด้านการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย การศึกษาและวิจัยในหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรและวิชาชีพในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ได้ในโอกาสต่อไป

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข-ง
สารบัญตาราง	จ-ด
สารบัญภาพ	ต
กิตติกรรมประกาศ	ถ
บทคัดย่อภาษาไทย	ท-ธ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ณ-บ
บทที่ 1 บทนำ	1-5
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
3. ขอบเขตการวิจัย	4
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
5. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	5
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6-36
1. การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา	6
1.1 สารสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้	6
1.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	8
1.3 ปัจจัย/องค์ประกอบที่มีส่วนส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา	13
2. บทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	18
2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัย	18
2.2 การเปลี่ยนแปลงบทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัย	21
2.3 บทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่อการเรียนการสอน	25
2.4 ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการจัดบริการห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	28
2.5 แนวทางการจัดบริการห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	28
3. กรอบแนวคิดการวิจัย	34
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	37-41
1. วิธีวิจัยและขั้นตอนการวิจัย	37
2. หน่วยการวิจัย	37
3. การดำเนินการวิจัย	37
4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
5. เครื่องมือวิจัย	39

สารบัญ

	หน้า
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
7. การวิเคราะห์ข้อมูล	40
8. การนำเสนอและรายงานผลการวิจัย	41
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการรับบริการจากห้องสมุดมหาวิทยาลัย ของอาจารย์ที่ใช้วิธีการสอนแบบเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	42-96
1. ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม	42
2. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของตนเองในเรื่องการ เรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	44
3. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับสภาพการจัดเรียนการสอนที่เน้นส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	51
4. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับความต้องการบริการห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียน การสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	54
5. ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับปัญหาของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการจัดบริการ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	75
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	97-148
1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร	97
1.1. ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับบทบาทของของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	97
1.2. ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับแนวคิดเชิงนโยบายที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ ห้องสมุดมีบทบาทในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลสำเร็จ	100
1.3. ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับข้อจำกัดในการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยน ห้องสมุดให้สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน	100
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการตอบแบบสอบถามของบรรณารักษ์	101
2.1. ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม	101
2.2. ความคิดเห็นของบรรณารักษ์เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของตนเอง ในเรื่องการเรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	102
2.3. ความคิดเห็นของบรรณารักษ์เกี่ยวกับบทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในการจัดบริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของอาจารย์ที่ส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	108
2.4. ความคิดเห็นของบรรณารักษ์เกี่ยวกับปัญหาของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการ จัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	128

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 6 การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	149-159
1. การเสนอร่างรูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียน	149
2. การวิเคราะห์ผลการประเมินร่างรูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ	155
บทที่ 7 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	160-179
1. สรุปผลการวิจัย	161
2. อภิปรายผลการวิจัย	173
3. ข้อเสนอแนะ	178
บรรณานุกรม	180-185
ภาคผนวก	187-207
1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร : การพัฒนารูปแบบการบริหารห้องสมุด มหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	189
2. แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับอาจารย์ผู้สอน : การพัฒนารูปแบบของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	190
3. แบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับบรรณารักษ์ : การพัฒนารูปแบบของห้องสมุด มหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	195
4. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารห้องสมุด มหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	200
5. แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	201

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มอาจารย์ที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามมหาวิทยาลัยและกลุ่มสาขาวิชา	38
ตารางที่ 2	จำนวนประชากรกลุ่มบรรณารักษ์ จำแนกตามมหาวิทยาลัย	39
ตารางที่ 3	ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของอาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถาม	42
ตารางที่ 4	ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของตนเองในเรื่อง การเรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในภาพรวม	44
ตารางที่ 5	ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของตนเองในเรื่อง การเรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นรายชื่อ	45
ตารางที่ 6	ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของตนเองในเรื่อง การเรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จำแนกตามเพศ	46
ตารางที่ 7	ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของตนเองในเรื่อง การเรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จำแนกตามอายุ	47
ตารางที่ 8	ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของตนเองในเรื่อง การเรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จำแนกตามระดับการศึกษา	47
ตารางที่ 9	ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของตนเองในเรื่องการเรียน การสอนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการ	48
ตารางที่ 10	ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของตนเองในเรื่องการเรียน การสอนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชาที่สอน	49
ตารางที่ 11	ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของตนเองในเรื่องการเรียน การสอนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จำแนกตามประสบการณ์การสอน	49
ตารางที่ 12	ประสบการณ์การศึกษา/อบรมของอาจารย์เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	50
ตารางที่ 13	ประสบการณ์ของอาจารย์ในการใช้เทคนิคหรือวิธีการเรียนการสอนที่เน้นส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	51
ตารางที่ 14	ประสบการณ์ของอาจารย์ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เน้น กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านต่างๆ	53
ตารางที่ 15	ความต้องการบริการห้องสมุดของอาจารย์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้น กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ในภาพรวม	54
ตารางที่ 16	ความต้องการบริการห้องสมุดของอาจารย์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้น กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จำแนกตามเพศ	54
ตารางที่ 17	ความต้องการบริการห้องสมุดของอาจารย์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้น กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จำแนกตามอายุ	55

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 54	80
ตารางที่ 55	81
ตารางที่ 56	82
ตารางที่ 57	82
ตารางที่ 58	83
ตารางที่ 59	84
ตารางที่ 60	84
ตารางที่ 61	85
ตารางที่ 62	86
ตารางที่ 63	87
ตารางที่ 64	88

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 65	89
ตารางที่ 66	89
ตารางที่ 67	90
ตารางที่ 68	91
ตารางที่ 69	91
ตารางที่ 70	92
ตารางที่ 71	93
ตารางที่ 72	93
ตารางที่ 73	94
ตารางที่ 74	95
ตารางที่ 75	95

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 76	96
ตารางที่ 77	101
ตารางที่ 78	102
ตารางที่ 79	103
ตารางที่ 80	104
ตารางที่ 81	104
ตารางที่ 82	105
ตารางที่ 83	106
ตารางที่ 84	107
ตารางที่ 85	107
ตารางที่ 86	108
ตารางที่ 87	108
ตารางที่ 88	109
ตารางที่ 89	110

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 134 ความคิดเห็นของบรรณารักษ์เกี่ยวกับปัญหาของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในการจัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านอาจารย์ เป็นรายชื่อ	144
ตารางที่ 135 ความคิดเห็นของบรรณารักษ์เกี่ยวกับปัญหาของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในการจัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านอาจารย์ จำแนกตามเพศ	145
ตารางที่ 136 ความคิดเห็นของบรรณารักษ์เกี่ยวกับปัญหาของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในการจัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านอาจารย์ จำแนกตามอายุ	145
ตารางที่ 137 ความคิดเห็นของบรรณารักษ์เกี่ยวกับปัญหาของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในการจัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านอาจารย์ จำแนกตามระดับการศึกษา	146
ตารางที่ 138 ความคิดเห็นของบรรณารักษ์เกี่ยวกับปัญหาของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในการจัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านอาจารย์ จำแนกตามงานที่รับผิดชอบ	147
ตารางที่ 139 ความคิดเห็นของบรรณารักษ์เกี่ยวกับปัญหาของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในการจัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านอาจารย์ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน	148
ตารางที่ 140 ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของอาจารย์และบรรณารักษ์ต่อบทบาทของห้องสมุด มหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้	151
ตารางที่ 141 ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของอาจารย์และบรรณารักษ์ต่อบทบาทของห้องสมุด มหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านสถานที่ เครื่องมือ/ อุปกรณ์สำหรับการสืบค้นสารสนเทศ	153
ตารางที่ 142 ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของอาจารย์และบรรณารักษ์ต่อบทบาทของห้องสมุด มหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านสถานที่ เครื่องมือ/ อุปกรณ์สำหรับการสืบค้นสารสนเทศ	154
ตารางที่ 143 คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของร่างรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียนด้านนโยบายและระบบบริหาร กับความเหมาะสม ในการนำไปใช้งาน	155
ตารางที่ 144 คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของร่างรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียนด้านทรัพยากรการเรียนรู้ กับความเหมาะสม ในการนำไปใช้งาน	156

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 145 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของร่างรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านบริการส่งเสริมการเรียนรู้ กับความเหมาะสมในการนำไปใช้งาน	157
ตารางที่ 146 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของร่างรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ กับความเหมาะสมในการนำไปใช้งาน	157
ตารางที่ 147 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของร่างรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านบทบาทของบรรณารักษ์ กับความเหมาะสมในการนำไปใช้งาน	158

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	36
ภาพที่ 2 วิธีการดำเนินการวิจัย	41
ภาพที่ 3 รูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (University Library Management Model for Students' Learning Supports)	172

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนนี้ สำเร็จลงได้ด้วยการสนับสนุน การให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือขององค์กรและบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย ทำให้สามารถดำเนินการวิจัย ได้ในหลายพื้นที่และเก็บข้อมูลได้อย่างครอบคลุมและสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร ห้องสมุด บรรณารักษ์ และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 แห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้แก่ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี รวมทั้ง ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 15 ท่าน ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้การสัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้ขอขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การทำตารางข้อมูล การออกแบบ ภาพ และอื่นๆ ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ และปริญญา เอก สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ทำให้ผลงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ตามวัตถุประสงค์

คณะผู้วิจัย

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
ชื่อผู้วิจัย	1. รองศาสตราจารย์ ดร. กุลธิดา ท้วมสุข 2. รองศาสตราจารย์ ดร. จุฑารัตน์ ศรราวณะวงศ์ 3. ดร. กันยารัตน์ เควียะเซน
สถานที่ทำงาน	กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ปีพิมพ์	2554
แหล่งทุน	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

บทคัดย่อ

248711

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะคือ (1) การศึกษาความต้องการรับบริการจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยของอาจารย์ที่ใช้วิธีการสอนแบบเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน (2) การศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษ์ผู้บริหารห้องสมุดและผู้บริหารมหาวิทยาลัย เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของห้องสมุด แนวความคิดเชิงนโยบายและปัญหาอุปสรรคในการบริหารและการบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และ (3) การพัฒนาและเสนอรูปแบบของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีการวิจัยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ หน่วยการวิจัยคือห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารมหาวิทยาลัยและผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยจำนวน 8 คน บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวน 79 คน อาจารย์ผู้สอนจำนวน 1,136 คน และผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 15 คน เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบสอบถาม และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสำรวจได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากบรรณารักษ์จำนวน 75 ชุด (ร้อยละ 94.94) และจากอาจารย์ผู้สอนจำนวน 914 ชุด (ร้อยละ 80.46) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ไคว-สแควร์ ค่าเฉลี่ย และการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

ผลการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอรูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้านคือ ด้านนโยบายและระบบการบริหาร ประกอบด้วย (1) มหาวิทยาลัยต้องมีนโยบายด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) มหาวิทยาลัยต้องมีนโยบายให้อาจารย์ใช้เทคนิคและวิธีการสอนในรายวิชาต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน (3) มหาวิทยาลัยต้องมีนโยบายในการผลักดันให้เกิดการใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งเรียนรู้หลักสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา (4) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีเป้าหมายและกลยุทธ์ในการจัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทั้งระยะสั้นและระยะยาว (5) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางกายภาพและทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิตนักศึกษา

248711

(6) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรปรับปรุงระบบการบริหารงานให้มีความยืดหยุ่น ลดขั้นตอน มีความไวในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของมหาวิทยาลัย (7) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีกลไกในเชิงโครงสร้างและหรือระบบ ที่ประชาคมมหาวิทยาลัยสามารถมองเห็นบทบาทและความสำคัญของห้องสมุดในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจน และ (8) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีระบบและกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาบรรณารักษ์และทีมงาน ให้มีความรู้ความสามารถ และมีความพร้อมในการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นส่วนหนึ่งของบทบาทหน้าที่ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) การจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน โดยคำนึงผู้ใช้เป็นหลัก (2) การจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ มีความสะดวกในการเข้าถึงทั้งภายในและภายนอกห้องสมุด (3) การพัฒนาฐานความรู้ในระบบห้องสมุดดิจิทัล ที่รวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย และ (4) การรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีอยู่บนอินเทอร์เน็ตอย่างเป็นระบบ โดยการสร้างเว็บทำที่อาจจัดกลุ่มตามสาขาวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ด้านการบริการส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) การจัดบริการการสอนหรือการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือทักษะการรู้สารสนเทศให้กับนิสิตนักศึกษา (2) การจัดให้มีระบบและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาในห้องสมุด โดยเชื่อมโยงกับเนื้อหาหรือประเด็นที่กำลังเป็นที่สนใจทางทางวิชาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมหรืออื่นๆที่เกี่ยวข้อง (3) การจัดบริการเชิงลึก โดยเน้นการบริการผู้ใช้เฉพาะรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่ม (4) การจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้ห้องสมุดหลายๆช่องทาง เพื่อคอยแจ้งเตือนหรือแจ้งข่าวอย่างสม่ำเสมอ และ (5) การจัดบริการสนับสนุนการวิจัย เพื่อส่งเสริมจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (2) สภาพแวดล้อมเพื่อการใช้บริการสารสนเทศตามอัธยาศัย และ (3) สภาพแวดล้อมเพื่อการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ ด้านนักวิชาชีพสารสนเทศ ประกอบด้วย สมรรถนะ 4 ข้อคือ (1) ความรู้ความสามารถในการสอนทักษะการรู้สารสนเทศ (2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน (3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและรายวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย (4) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาวิชาเฉพาะด้านที่เป็นความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย และบทบาท 3 ข้อคือ (1) บทบาทในการสอนทักษะการรู้สารสนเทศ (2) บทบาทในการชี้แนะและหรือรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ และ (3) บทบาทในการเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับมหาวิทยาลัย** มหาวิทยาลัยต้องมีระบบและกลไกในการถ่ายทอดนโยบายให้ห้องสมุดแสดงบทบาทที่ชัดเจนด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยมีแผนการดำเนินงานที่เป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวางในมหาวิทยาลัยทั้งในกลุ่มผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ และนักศึกษา และมีการกำกับและติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านนี้ของห้องสมุดอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ถือเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย **ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ** ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสามารถนำผลวิจัยมากำหนดเป็นกลยุทธ์หลักในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ซึ่งควรสอดคล้องกับบริบท จุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละห้องสมุด โดยอาจเป็นกลยุทธ์ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการทำงานร่วมกับอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการปรับปรุงและพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องสมุด และด้านการจัดการบริการส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ๆ เป็นต้น

- Title :** University Library Management Model for Students' Learning Support
- Researchers :**
1. Associate Professor Dr. Kulthida Tuamsuk
  2. Associate Professor Dr. Jutharat Sarawanawong
  3. Dr. Kanyarat Kwiecien
- Researchers' Affiliation :** Information and Communication Management Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University
- Date of Publication :** 2011
- Funding Source :** The Office of National Research Council of Thailand

ABSTRACT

248711

This research aimed to develop a university library model for students' learning support. The research comprised of three phases: (1) the study of needs for library support services of the university faculty staff who applied the student-centered learning approach in their class' learning and teaching; (2) the study of opinions of university librarians, university library directors, and university administrators on the library roles and functions, policy concepts, and problems of managing and providing library services to support students' learning; and (3) development and proposing the university library management model for students' learning support.

The mixed research methods, both qualitative and quantitative methods were used in this study. The research unit of analysis was the library of public and autonomous universities in the northeast of Thailand including Khon Kaen University, Mahasarakham University, Ubon Ratchathani University, and Suranaree University of technology. Population and samples of this study were 8 university administrators and university library directors, 79 university librarians, 1,136 university faculty staff, and 15 experts in the field of library and information science. Research tools were the interview question form, questionnaires, and model evaluation form. Data were collected by using the interview and survey methods. Seventy-five (94.94%) questionnaires were returned from the university librarians, and 914 (80.46%) questionnaires were returned from the faculty staff. Data were analyzed by using qualitative content analysis and statistical analysis including percentage, Chi-square, mean and index of consistency.

The research has resulted in proposing the university library management model for students' learning support which comprised of 5 elements. The management policy and system element comprised of (1) university policy on development of graduates' lifelong learning skills; (2) the university policy on using student-centered learning and teaching approach; (3) university policy on enforcing the library as a key learning resources of the university; (4) university library strategy for learning supports; (5) university library infrastructure for learning supports; (6) university library management practices which emphasize on flexibility, team-based

248711

and service-oriented management; (7) university library structure which indicate the learning support function or unit; and (8) university library staff development for learning support. The learning resources element comprised of (1) acquisition of the learning resources in accordance with the university study programs; (2) provision of learning resources in different choices of formats, contents, and access channels; (3) development of digital libraries and institutional repository of learning resources; and (4) development of portal web of learning resources relating to the university study programs. The learning support services element comprised of (1) information literacy instruction service; (2) learning activity service; (3) in-depth and individual service; (4) user communication service; and (5) research support service. The learning environments element comprised of (1) learning common zone; (2) information common zone; and (3) academic zone. The information professional element comprised of 4 competencies including (1) information literacy skills, (2) teaching support skills, (3) understanding of university educational programs, and (4) understanding of university expertise and specialties; and 3 roles including (1) instructor roles, (2) facilitator roles, and (3) subject specialist roles.

Suggestions from this research included: (1) Suggestion for university policy setting – the university should set up the policy transformation system and mechanism so that the policy on students' learning support at the university library could be monitored and evaluated. University library strategies on students' learning support must be publicized and well recognized among the university community. The university library performance evaluation should strongly base on its performances on students' learning support function. (2) Suggestion for university library implementation – the university library could use some key points of the research results for implementing the library strategies on students' learning support. The strategies could be in the various aspects, for example, the staff development program, the faculty-librarian collaborative program, the development of new learning resources, and the provision of new learning support services.

113812

